

■ УДК 821.161.1-2.09

О. В. Уманець, кандидат мистецтвознавства, доцент, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

**ЦІННІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТА СПЕЦИФІКА ІНТЕРПРЕТУВАННЯ
КОНЦЕПТУ ЖІНОЧОГО НАЧАЛА В РОМАНІ В. БРЮСОВА
«ВОГНЯНИЙ АНГЕЛ»**

Виявлено специфічну множинність концепту жіночого начала в романі В. Брюсова «Вогняний ангел», репрезентованого образами Ренати, старої ворожки, Сарраски й Агнеси, та його зв'язок із подібною будовою фаустіанської міфологеми. Доведено, що компоненти означеного концепту є значущими чинниками своєрідності драматургії, концепції та архітектоники роману. Утілюючи різні аспекти ціннісних орієнтацій історико-культурних епох, парадигм світобачення Середньовіччя й Відродження, концепт жіночого начала загалом забезпечує ефект «накладання» різних історико-культурних парадигм, відповідний до ситуації деструкції сталих аксіологічних систем і пошуку нового ціннісного підґрунтя на межі ХІХ — ХХ ст.

Ключові слова: фаустіана, цінності, концепт жіночого начала.

О. В. Уманець, кандидат искусствоведения, доцент, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, г. Харьков

**ЦЕННОСТНЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ И СПЕЦИФИКА
ИНТЕРПРЕТИРОВАНИЯ КОНЦЕПТА ЖЕНСКОГО НАЧАЛА
В РОМАНЕ В. БРЮСОВА «ОГНЕННЫЙ АНГЕЛ»**

Выявлена специфическая множественность концепта женского начала в романе В. Брюсова «Огненный ангел», репрезентированного образами Ренаты, старой колдуньи, Сарраски и Агнессы, и его связь с подобным строением фаустианской мифологеми. Доказано, что компоненты указанного концепта являются значимыми факторами своеобразия драматургии, концепции и архитектоники романа. Воплощая различные стороны ценностных ориентаций историко-культурных эпох, парадигм мировоззрения Средневековья и Возрождения, концепт женского начала в целом обеспечивает эффект «наложения» различных исторически-культурных парадигм, соответствующий ситуации деструкции стабильных аксиологических систем и поиску новых ценностных основ на рубеже ХІХ — ХХ ст.

Ключевые слова: фаустиана, ценности, концепт женского начала.

O. V. Umanets, Candidate of Art Criticism, Associate Professor, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

VALUE DETERMINANTS AND SPECIFIC CHARACTER OF INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF FEMININITY IN V. BRYUSOV'S NOVEL «THE FAIRY ANGEL»

The author identifies the specific multiplicity of the concept of femininity in V. Bryusov's novel «The Fairy Angel», represented by the characters of Renata, the old witch, Sarraska and Agnes, and its connection with corresponding structure of Faustian mythologem. It is proved that the components of this concept are the significant factors of the identity of the dramatic composition, concept and framework of the novel. Being the embodiment of various aspects of the value orientations of historical and cultural epochs, paradigms of philosophy of the Middle Ages and the Renaissance, the concept of femininity as a whole provides the «overlapping» effect of various historical and cultural paradigms corresponding to the situation of destruction of stable axiological systems and search for new value foundations at the turn of the 20th century.

Key words: works based on Faust, values, concept of femininity.

Постановка проблеми. Простір сучасної культури позначений, зокрема, актуалізацією питань щодо сутності та динаміки ціннісних орієнтацій людства. На рівні художньої рефлексії одним з утілень аксіологічних пошуків індивіда та суспільства є фаустіана — символ шукань духовного ества людини та водночас змістовно «згорнене» віддзеркалення їх різноспрямованості. Численність інтерпретацій, плюралізм її концептуальних «вирішень» у різних видах мистецтва в контексті різних історико-культурних епох дозволяють надати їй статусу явища європейської культури й актуалізують необхідність не тільки її осягнення в діахронії та синхронії на рівні наукової рефлексії. Осмислення, на нашу думку, потребують як концептуальна комбінаторність фаустіани, детермінована значущістю її сутнісних і змістоутворюючих складових — концептів знання, самоствердження особистості та жіночого начала, так і специфіка й історико-культурна зумовленість інтерпретування та динаміки співвідношення цих концептів. Фактично не дослідженою у фаустіанознавстві є й царина, пов'язана з вивченням концепту жіночого начала, попри його смислороджуюче, концептуальне та драматургічне значення в інтерпретаціях вічної теми у творчості М. Зариня, О. Левади, А. Шнітке та його здатність до редукованого втілення фаустіани у творчості Ф. Шуберта, О. Локшина тощо. Не є винятком і концепт жіночого начала в романі В. Брюсова «Вогняний ангел».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвідки, присвячені дослідженню «Вогняного ангела» В. Брюсова, засвідчують передусім увагу до специфіки архітектоніки, жанрової природи роману (особливо його автобіографічної основи) та образів — утілень фаустіанської міфологеми (Рупрехт, Фауст, Агріппа). Концепт жіночого начала у творі загалом, його специфіка, історико-культурне й ціннісне підґрунтя зокрема, фактично перебувають на маргінесі дослідницької уваги. Попри змістовну та драматургічну значущість таких його складових, як образи старої ворожки, Сарраски й Агнеси, дослідники опосередковано звертаються лише до образу Ренати, характеризуючи його як носія «демонічних стихій» [3, с. 135], уособлення спокуси та боротьби диявольського й божественного начал [2, с. 102], медіума, «за посередництва якого виникають простір інших вимірів» і «згорнене» переосмислення фундаментальних основ жанру агіографії [4, с. 178–179], «образ жінки, що втрачає розум, стоїть на межі безумства» [6, с. 113], одне з утілень демонологічного й окультиного векторів гносеологічних шукань [6], чинник розмивання меж реальності [5] тощо.

Мета статті — виявити в романі В. Брюсова «Вогняний ангел» особливості трактування та ціннісних основ концепту жіночого начала, репрезентованого образами старої ворожки, Сарраски, Агнеси й Ренати, їх історико-культурну детермінованість і значущість у драматургії твору.

Виклад основного матеріалу дослідження. У романі В. Брюсова «Вогняний ангел» створено унікальну інтерпретацію фаустіанської міфологеми, репрезентованої тріадою образів — Рупрехта, Фауста й Агріппи, котрі є уособленнями різних модусів здобуття знання та осмислення його значущості. Своєрідним концептуальним відповідником щодо цієї множинності в романі є й концепт жіночого начала. Його багатоскладність, неоднозначність і концептуальна значущість зумовлені тим, що кожна з його компонент відбиває певну систему ціннісних орієнтацій і постає як віддзеркалення різних світоглядних парадигм. Водночас образи Ренати, старої ворожки, Агнеси та Сарраски (попри епізодичність останніх) є сутнісними концепто- та сюжетовірними імпульсами — детермінантами композиційних, змістовних і драматургічних нюансів.

Специфічне втілення світоглядних настанов епохи Середньовіччя — через заперечення ціннісних орієнтацій — демонструють образи старої ворожки та Сарраски. Зустріч зі старою ворожкою подається як символ Долі, знак фатуму, котрий загалом керує діями героїв роману і котрий влаштував їм «другу пастку, вже замислюючи підступно все жахіття наступних днів» [1, с. 49]. Анонімність, драматургічний статус носія «перед-визначеності», уособлення сил, що

керують світом людей та їм невіддільні, есхатологічність віщування тощо вможливають досягнення означеного образу в системі ціннісних координат Середньовіччя.

Водночас із ренесансною забарвленістю образу Рупрехта (такими його рисами, як орієнтація на самоствердження, особистісність світобачення, спрямованість на самостійне вибудовування життєвого шляху, потяг до наукового знання тощо) це детермінує специфічне для твору загалом «накладання» культурно-історичних парадигм і аксіологічних орієнтацій. Це адекватно темпоральному вимірові роману, співвідносному зі світоглядним напруженням епохи Реформації та водночас із бурхливим часом перегляду ціннісного підґрунтя людини, жагою передбачення майбутнього на межі Новітньої епохи.

Концептуальне значення образу старої ворожки, як компонента концепту жіночого начала, полягає і в тому, що завдяки йому конкретизуються ціннісні настанови героїв роману — «накладання» епох відбивається у відмінностях сприйняття та ставлення до її передбачень. Як людина майбутнього, Рупрехт демонструє безумовний скепсис, декларує, «яким безмежним є море забобонів і як багато до справедливого остраху перед силою магів і хитрувань чарівниць додається дитячого та пустого упередження» [1, с. 50], і подає віщування та магію загалом комічно, що співвідноситься з тенденцією секуляризації, атрибутивною для ренесансної парадигми світобачення.

Для Ренати сила та правдивість ворожіння є безперечними. Таке надання «потоїбічному» знанню статусу істинного утворює концептуально-змістовний зв'язок між середньовічною парадигмою світобачення, позбавленою раціональних гносеологічних основ, і світоглядними зрушеннями на межі Нового та Новітнього часів. Саме початок ХХ ст. позначений посиленням зацікавленості до окультних практик, покликаним до життя деструкцією системи цінностей, утратою віри в могутність і всеохоплюючу силу раціонального знання як чинника прогресу та водночас бажанням «передбачення» майбутнього в передчутті радикальних змін світоглядних координат.

Прогностична сутність образу старої ворожки зумовлює його значущість в архітектоніці роману. Її пронизливе, експресивне передбачення утворює драматургічний зв'язок із жахливими фіналами дуелі Рупрехта та Генріха, життя Ренати, а також із не менш руйнівною втратою головним героєм віри, всіх життєвих настанов, соціальної ідентифікації, що спричиняє кардинальні зрушення в його житті — зміни простору існування, сфери діяльності і, нарешті, імені.

Чуттєва домінанта, нестримність тілесної насолоди в образі молодій привабливої відьми Сарраски вможливають його інтерпретацію як символу відкидання ціннісних настанов і морального підґрунтя

епохи Середньовіччя та водночас як чинника створення гріховної «аури» кохання. Завдяки цьому формується концептуально значуща лінія тілесного як гріховного і стосунки Ренати та Рупрехта первинно набувають ціннісно опозиційного, морально негативного забарвлення.

У драматургічному сенсі цей епізодичний персонаж є й важливим чинником єдності демонічної, потойбічної змістовної лінії, зв'язку з епізодом ворожіння — вустами Сарраски розкривається сутність старої ворожки як вірної служниці диявола [1, с. 93] і диявольський сенс передбачень. Саме тому образ молоді відьми набуває значення опосередкованого втілення іншого модусу фатуму, котрий детермінує трагічність подальших подій і життя героїв роману.

Історія стосунків Агнеси та Рупрехта, з одного боку, постає як доволі самостійний розділ, виокремлений із загального хронотопу роману, на наш погляд, зокрема завдяки специфічній аксіологічній забарвленості. Агнеса — символ жінки межі Середньовіччя й Відродження, замкненої в бюргерському, затишному, маленькому світі домашніх радощів, з якою «...не потрібно було ані думати, ані бути уважним, можна було кинути вузду своєї душі...» [1, с. 184]. Її чиста та дитяча віра до всього — зокрема до того, «...що на обличчі людини написано латинськими літерами *Ното Деї*, ...що на землі рівно стільки видів рослин, скільки зірок на небі, оскільки види рослин виникають від впливу зірки на поєднання стихій» [1, с. 173] — формує часопростір душевного спокою, образ людини, орієнтованої на буття, що основане на усталених, декларованих церквою, настановах, позбавленої духовних, зокрема гносеологічних, шукань.

Відбиваючи принцип контрасту в композиції твору, образ Агнеси постає як антагоністичний образу Ренати. Чисті, платонічні, емоційно «вирівнені» стосунки Рупрехта з Агнесою вражаюче опозиційні його болісним, чуттєво безтямним стосункам з Ренатою — світ реальності, побуту, домашнього загишку протистоїть світові тілесності, чуттєвості, емоцій «на межі» та життю «на межі» реального та містичного, раціонального й магічного.

Світлий, дитячий образ Агнеси, у котрому неодноразово підкреслюється її подібність до ангела, в архітектоніці та концепції роману водночас виконує функції зв'язку світів і часів. Її образ — один з небагатьох зв'язків Рупрехта з минулим, без якого він перетворюється на людину «без історії життя» та втрачає соціальну ідентифікацію, сутєву для культурного простору як Середньовіччя, так і Відродження.

Проте у фіналі, у який «стягуються» всі драматургічно значущі образи та сюжетні лінії, образ Агнеси відсутній. У такий опосередкований спосіб — униканням її образу як концентрованого втілення світу реальності, побутуовості — акцентується маргіальність, окремішність

образу Рупрехта, його алюзійний зв'язок з міфологемою блудного сина та неможливість подальшого існування в колишньому соціальному колі. Обрання ним нового імені слугує «маркером» ідентифікаційної зміни, доводить його відмову від сутності, минулого та простору буття — в інших краях, де нажива є пріоритетною, наївній та духовно чистій Агнесі немає місця.

3. Ясинська акцентує, що «у сповіді Ренати сплутано реальне та таке, що ввижається, фантастичне, до того ж останнє й становить сутність її переживань, є визначальною детермінантою її поведінки» [6, с. 111], підкреслює характеристику героїні як жінки пристрасної, мрійливої, незадоволеної в коханні, нещасної та самотньої [там само]. Проте ціннісний ракурс осмислення особливостей трактування цього образу дозволяє розширити його концептуальні межі.

Як літературна стилізація, роман В. Брюсова насичений історичними та побутовими подробицями, зокрема такими, що надають виняткової достовірності персонажам й репрезентують історію їх життя як реальну. Рената в цій атмосфері достовірності постає як «людина-фікція», позбавлена підтвердженого фактами минулого, у якому певні події вона «...частиною затаїла, частиною виклала неправильно» [1, с. 41] та родинних зв'язків. Це певним чином «вилучає» її із ціннісних координат Середньовіччя, у яких сутнісно значущими були питання становаї та родової ідентифікації.

Така соціальна, станова «анонімність» героїні співвідноситься з маргінальністю Рупрехта щодо парадигмальних настанов середньовічної епохи. Проте образ головного героя потенційно орієнтований на систему ціннісних координат епохи Відродження. Історико-культурна, ціннісна маргінальність образу Ренати детермінована його специфічним балансуванням між ціннісними основами Середньовіччя, Реформації та Новітнього часу.

Це відбивається не тільки в тому, що її душа, за словами Рупрехта, «зіткана із суперечностей і несподіванок» [1, с. 63]. Мотив видіння ангела співвідносить образ Ренати із середньовічною парадигмою світобачення, знаком деструкції аксіологічних основ цієї епохи слугує утвердження чуттєво сповненого кохання до нього. Перетворення ангела на людину — ототожнення для Ренати ангела Мадієля та графа Генріха фон Оттергейма — в аксіологічному ракурсі осмислення твору відповідає духовним настроям буремної межі Нового та Новітнього часів, зокрема тенденціям «богошукання» та набуття нових ідеалів.

Акцентуація тілесного начала в образі Ренати детермінує протистояння духовному підґрунтю Середньовіччя і прогнозування секулярних тенденцій Відродження, водночас слугуючи передбаченням

тілесної свободи людини й тенденції емансипації, що забарвлювали парадигму світобачення на початку ХХ ст.

Винятковою суперечливістю позначені прагнення героїні. Несамовиті бажання відшукати графа Генріха та повернути його кохання змінюють не менш шалене кохання до Рупрехта, поринання в тілесну насолоду, бажання віднайти душевну основу у світському колі — спілкування з жіночками невеликого розуму, пошуки знайомств, веселощів і розваг — аскетизм монастирського життя та зосередженість на духовному піднесенні.

В образі Ренати концептуального значення набуває суперечлива трансформація різних гносеологічних модусів, яка детермінує спрямованість його еволюції та водночас утворює в романі своєрідний пізнавальний дисонанс. З одного боку, потенційно закладені в образі світоглядні орієнтири Відродження відбиваються в акцентуації виняткової для жінки того часу гостроти розуму та багатства знання [1, с. 49], що дозволяє їй говорити про розмову «...різні речі співжиття або мистецтв» [1, с. 61], опосередковане відлуння тенденцій Реформації міститься в її декларації: «Не церкву нам потрібно реформувати, а душу свою, котра не здатна більше молитися Всесильному і вірити в Його слово, а все бажає міркувати й доводити» [1, с. 62].

З іншого боку, у цьому образі чітко виявлені гносеологічні орієнтири минулого. Значущість сфери ірраціонального, потойбічного знання в образі Ренати набуває вираження в щирій переконаності в реальності існування демонів і духів, достовірності ворожінь, магії та їх здатності впливати на життя людей. Постаючи як одне з утілень-персоніфікацій фагуму, вона первинно знає ім'я головного героя, «перед-відчуває» перебіг подій — містичну «передвизначеність» зустрічі з Рупрехтом. Водночас Рената зберігає віру, яка, втім, набуває парадоксального й неоднозначного вираження. Декларуючи, що ніколи не погодиться спалювати душу смертним гріхом [1, с. 83], що кохання має бути вищим за все і заради нього можна принести в жертву все, «...навіть райське блаженство» [1, с. 84], Рената примушує Рупрехта укласти угоду з дияволом, опосередковано постаючи як утілення фаустіанської міфологеми. Шукаючи у вірі духовної підтримки, «... вона не пропускала ранку, щоб не бути у меси, кожний церковний передзвін зустрічала молитвою, кожний вечір молилася біля аналоя до знесиля, тримала всі приписані вірним пости, у середу, п'ятницю та суботу, а інколи підхоплювалася й посеред ночі, щоби знову, ламаючи руки, молитися про відпущення гріхів» [1, с. 178]. Її тяжіння до пізнання світу й буття людини в ореолі релігійно-містичного начала зумовлює радикальну «модуляцію» простору існування — утечу від мирського життя до монастиря — та зміну імені.

З композиційної та концептуальної точок зору зміна імені та відмова від минулого як принципова неможливість подальшого буття в конкретному соціальному просторі створюють специфічний зв'язок з такою самою радикальною самоідентифікаційною модуляцією та зміною долі Рупрехта. Проте для героя — уособлення людини нової епохи — запорукою повернення до життя стають такі орієнтири майбутнього, як матеріальні цінності й активне соціальне буття. Для Ренати, котра перебуває на межі систем цінностей, повернення до життя, основується на світоглядній парадигмі минулого — християнських настановах — виявляється неможливим. Її відмову від імені оточення інтерпретує як відмову від віри, християнства загалом, що стає для неї згубним.

Її образ, у якому герой підкреслює дивне, незвичайне та вражаюче, і мотив кохання до ангела-людини виконують суттєву композиційну функцію поєднання світів потойбіччя та реальності — «*miracula ta natura*» [1, с. 38], фантастично-ірреальних і побутових епізодів, забезпечуючи композиційну цілісність роману загалом. Водночас у концепції роману образ Ренати наділений кардинально значущою концептуальною функцією як своєрідний «жіночий відповідник» фаустіанської міфологеми. Таке інтерпретування образу вможливлене не тільки завдяки соціокультурній маргінальності, збігу доль головних героїв та їх фатальній нерозривності. Саме Рената спонукає Рупрехта до угоди з дияволом, дуелі з графом Генріхом і взагалі до кардинальних змін у житті, постаючи уособленням фатальної й усеїдкорюючої сили кохання, «рушійною силою» вчинків Рупрехта, що дозволяє трактувати цей образ як неявну жіночу іпостась фаустіанської міфологеми. Різнострамованість ціннісних настанов цього образу — своєрідне передбачення деструкції системи аксіологічних орієнтацій особистості на межі Нового та Новітнього часів.

Висновки. У романі В. Брюсова «Вогняний ангел» концепт жіночого начала позначений ціннісним плюралізмом, який забезпечується співвіднесеністю його складових із системами цінностей Середньовіччя і суперечливістю аксіологічних пошуків напередодні Новітнього часу й утворює атмосферу діалогу епох. Притаманна цьому концепту історико-культурна прогнозує спрямованість, найяскравіше виражена в образі Ренати, на нашу думку, пов'язана з утвердженням у романі кохання як надмети буття особистості та водночас зі специфічним конструюванням шляхів наближення до цієї мети, у яких руйнуються раніше сталі ціннісні та моральні настанови.

Дослідження специфіки трактування концепту жіночого начала та відбиття в ньому ціннісних настанов історико-культурних епох у контексті численних модифікацій фаустіанської тематики вможливають

осмислення особливостей її концептуальної еволюції в діахронії та синхронії, що становить перспективи подальших розвідок.

Список використаних джерел

1. Брюсов В. Избранная проза / Сост. и вступ. ст. Н. П. Колосовой / В. Брюсов. — М. : Правда, 1985. — 448 с.
2. Гармаш Е. В. Любовь-быт-история: к проблеме их взаимосвязи в романе В. Брюсова «Огненный ангел» / Е. Гармаш // Литературовед. сб. — Донецк : Донецк. гос. Ун-т, 1999. — Вып. 1. — С. 99-104.
3. Кантор В. К. Магическая провокация «Огненный ангел» Брюсова в контексте Серебряного века / В. К. Кантор // Вопр. Философии — 2012, № 2. — С. 132-135.
4. Нагорная Н. Оккультное и онейрическое в символистском романе В. Брюсова «Огненный ангел» / Н. Нагорная // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 9. Филология — 2008. — № 6. — С. 171-180.
5. Осипова О. И. Жанровое своеобразие прозы В. Брюсова 1900-х годов: автореферат дис. ...канд. филолог. наук: 10.01.08. / О. И. Осипова ; Дальневосточ. гос. ун-т. — Владивосток : 2009.— 22 с.
6. Ясинская З. Исторический роман Брюсова «Огненный ангел» / З. Ясинская // Брюсовские чтения 1963 года. — Ереван : Айастан, 1964. — С. 101-129.

References

1. Bryusov V. Izbrannaya proza / Sost. i vstup. st. N. P. Kolosovoy / V. Bryusov. — M. : Pravda. 1985. — 448 s.
2. Garmash E. V. Lyubov-byt-istoriya: k probleme ikh vzaimosvyazi v romane V. Bryusova «Ognennyy angel» / E. Garmash // Literaturoved. sb. — Donetsk : Donetsk. gos. Un-t. 1999. — Vyp. 1. — S. 99-104.
3. Kantor V. K. Magicheskaya provokatsiya «Ognennyy angel» Bryusova v kontekste Serebryanogo veka / V. K. Kantor // Vopr. Filosofii — 2012. № 2. — S. 132-135.
4. Nagornaya N. Okkultnoye i oneyricheskoye v simbolistskom romane V. Bryusova «Ognennyy angel» / N. Nagornaya // Vestn. Mosk. un-ta. Ser. 9. Filologiya — 2008. — № 6. — S. 171-180.
5. Osipova O. I. Zhanrovoye svoyeobraziye prozy V. Bryusova 1900-kh godov: avtoreferat dis. ...kand. filolog. nauk: 10.01.08. / O. I. Osipova ; Dalnevostochn. gos. un-t. — Vladivostok : 2009.— 22 s.
6. Yasinskaya Z. Istoricheskiy roman Bryusova «Ognennyy angel» / Z. Yasinskaya // Bryusovskiy chteniya 1963 goda. — Erevan : Ayastan. 1964. — S. 101-129.

■ UDC 821.161.1-2.09

Umanets O. V., Candidate of Art Criticism, Associate Professor, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

VALUE DETERMINANTS AND SPECIFIC CHARACTER OF INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF FEMININITY IN V. BRYUSOV'S NOVEL «THE FAIRY ANGEL»

The aim of this paper is to examine the characteristic features of interpretation, value fundamentals, historical and cultural determinability and dramatic significance of multi-component concept of femininity in V. Bryusov's novel «The Fairy Angel».

Research methodology. Taking into account the analysis of publications on this subject the author demonstrates that in spite of substantial importance in many interpretations of the works based on Faust in general and in this novel in particular the concept of femininity has not yet been examined adequately in contemporary humanities.

Results. Being the embodiment of fate and executing the content-prognostic function the character of the old witch represents "afterworld", "prohibited" knowledge as true knowledge and serves as a factor of specification of value objectives of the characters of the novel. The character of Sarraska has the sensual, material principle as a basis and ensures the unity of the demonic content line. These characters resonating with the destruction of the system of values at the turn of Modern and Contemporary eras reflect the other side of the paradigm of mediaevalism. The character of Agnes free of spiritual quest demonstrates preservation of its canonical objectives. The character of Renata colored by exceptional contradictions of value principles, gnoseological objectives and accentuation of the material principle is an implicit feminine manifestation of Faustian mythologem in the novel.

Novelty. With reference to an axiological approach to the research the author states that with various value goals the concept of femininity in the novel "The Fiery Angel" by V. Bryusov involves the destruction of the system of axiological coordinates at the turn of Modern and Contemporary eras and serves as a factor of developing the dialogue of ages in the novel.

The practical significance. The paper proposes an axiological mode of research of the works based on Faust in general and the concept of femininity in particular that is promising for further research in this area.

Key words: works based on Faust, values, concept of femininity.

Надійшла до редакції 13.02.2016 р.